

Департамент культури та інформаційної політики
Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад "Запорізька обласна бібліотека
для дітей "Юний читач" Запорізької обласної ради

Вишиванка – символ української душі

До Дня вишиванки

Методичні рекомендації бібліотекареві

Запоріжжя
2023

Вишиванка – символ української душі. До Дня вишиванки: Методичні рекомендації бібліотекарів / укладач І. Л. Ладика. – Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач". – Запоріжжя, 2023. – 24 с.

Звернення до життєдайних джерел народного мистецтва, до збереження та оновлення всіх його видів – це усвідомлення свого родоводу, духовних традицій, відродження культури українського народу. Наведені методичні рекомендації присвячені святкуванню Дня вишиванки в Україні та художньому вишиванню, як улюбленому та здавна поширеному виду народної творчості.

Метою видання є формування та розвиток у читачів почуття відповідальності за збереження національних традицій, звичаїв, культурних надбань свого народу.

Методичні рекомендації адресовані бібліотечним фахівцям, вчителям-філологам, педагогам позакласної освіти. Видання також може бути цікавим шанувальникам художнього вишивання.

Укладач

Інна ЛАДИКА

Редагування

та комп'ютерна верстка

Людмила ВЕСЕЛОВА

Відповідальний за випуск

Лариса ДАНИЛОВА

Вишиванка – поема життя,
Закодована вічність в узорах.
Їй ніколи нема забуття:
Геній роду не стерти на порох!
Лель-Анатолій Загрудний

У культурі будь-якого народу є речі, які яскраво відображають його особливу національну традицію. Вишиванка – яскравий приклад і підтвердження цьому. Всесвітній день вишиванки є міжнародним святом, що покликане зберегти споконвічні народні традиції створення та носіння етнічного вишитого українського одягу. Свято щороку відзначають у третій четвер травня. У 2023 році День вишиванки припадає на 18 травня.

День вишиванки був започаткований у 2006 році. Тоді кілька студентів й викладачів Чернівецького національного університету одягнули вишиванки й влаштували флешмоб. І вже протягом наступних кількох років свято розрослося до всеукраїнського рівня, до нього почала долучатися українська діаспора по всьому світу, а також представники інших народів - прихильників України.

Ідеєю свята є збереження українських цінностей та їх популяризація серед молоді та населення загалом. Свято не передбачає обов'язкових заходів, окрім одягання вишиванки. Хоча протягом усієї історії святкування цього дня з ініціативи студентів, школярів, громадських та культурних діячів проводяться концерти, хода, конкурси, вечорниці, ярмарки. Саме ж свято запрошує кожного свідомого громадянина до абсолютно простого вчинку – одягнути вишиванку і в ній піти на роботу чи на навчання. Разом з тим, така дія має глибокий контекст, адже йдеться про вираження своєї національної та громадянської позиції, культурну освіченість та духовну свідомість. Як показує досвід, люди в День вишиванки завжди піднесені та усміхнені, адже в стародавньому одязі закодовано багато символів сили, добробуту, краси та оберегів. Вишиванка є своєрідним унікальним кодом українського етносу. Вона яскраво відображає особливу національну традицію народу. Отже не дивно, що існує свято, присвячене їй. Сьогодні вишиванка ідентифікує українців по всьому світу. Це один із головних символів нашої країни, який несе в собі духовне багатство українського народу, зв'язок поколінь. Щороку цього дня вся Україна та кожен куток планети, де живуть українці, перетворюється на фантастичну красу.

Для українця вишиванка – не просто одяг. Її називають "молитвою без слів", а сорочку-вишиванку – головним оберегом людини. Це щось дуже особливе: особисте, рідне, святе. Українську культуру, побут і історію неможливо уявити без української вишиванки. Кольоровими нитками вона вплетена у наші традиції. І найважливіше те, що українська вишиванка, маючи вікову історію, не втратила своєї популярності і до сьогодні. Наші предки залишили нам у спадок величезний скарб. І ми зобов'язані не

тільки не втратити цей скарб, а й примножити його та передати у спадок нашим нащадкам.

Вишивка – класичний вид українського народного мистецтва, що розкриває невечернє багатство творчих сил народу, вершини його мистецького хисту. Це символ, який зберігає наше коріння, ідентичність, розуміння себе. Це наша історія, міфологія, релігія, давнє мистецтво, душа нашого народу. Та більш того – у вишивці зашифровано наш генетичний код.

Народна вишивка – це труд і талант багатьох поколінь. Традиція вишивати сорочки різнокольоровими нитками та візерунками має багатовікову історію. Науковці не можуть визначити точну дату появи вишиванок. Але під час розкопок на Черкащині археологи знайшли срібні фігурки чоловіків, на яких були зображені сорочки з ідентичним орнаментом традиційних українських костюмів XVIII-XIX століть. Це говорить про багатовікову історію вишиванок. Вишиванням споконвіку займались жінки, які з покоління в покоління передавали найяскравіші зразки орнаменту, кольору, вишивальну техніку. Дуже цінувалась вишивка в Київській Русі. Зокрема відомо, що сестра Володимира Мономаха Анна організувала в Андріївському монастирі школу, де дівчата вишивали золотом і сріблом. XVI-XVII століття вважається епохою українського Відродження, на яку припав найбільший розквіт вишивки.

Українська вишиванка – не просто святковий одяг. Вишиваючи сорочки нитками білих, чорних, червоних або синіх кольорів, українці "розповідали" оточуючим про своє життя. Червоні вишиті сорочки одягали дівчата, як символ любові та енергії, а сині – жінки старшого віку, які вже не могли народжувати дітей. Чорні сорочки носили виключно чоловіки. Найпопулярнішою ж була і є вишиванка білого кольору з різними орнаментами.

Орнамент, як і колір, також говорив багато чого про господаря сорочки. Наприклад, на весілля наречена одягала особливу сорочку, яку після гуляння ховала в спальні і більше ніколи не діставала. Це символізувало захист від негараздів та наврочень в сімейному житті. Для новонародженого малюка сорочку вишивали хресні. Під час хрещення тканина оброблялася свічками. Вірили, що такий обряд вбереже дитину від нещастя на все життя. Взагалі українці були переконані, що сорочка має чарівну силу: вишита дружиною або мамою, вона вважалася потужним оберегом від нещастя, бо кожен стібок зберігав у собі любов і тепло душі. Чи не тому вона і досі бажана в нашому вбранні?

Що ж закарбовували жінки у своїх візерунках, якими щедро оздоблювали одяг? Ромби, хрестики, кружальця – все те було прагненням людини славити добро, уникати лиха. Геометричний, рослинний, зооморфний (стилізоване зображення тварин і птахів) орнамент гармонійно поєднувались один з одним. Люди відображали у вишивках те, що бачили довкола себе, і свято вірили, що перенесене з любов'ю і заклинанням на сорочку довго оберігатиме від лих та хвороб.

Майже кожна область, кожен район України, а часто і окремі села, від матері до дочки передавали свої узори. Тому за кольором, орнаментом, фактурою вишивки завжди можна визначити місце її виготовлення. Зустрівши українця у вишиванці з рослинним візерунком, наприклад винограду, калини або дубу, в чорно-червоній гамі, можна сміливо стверджувати, що це житель столиці. Полтавчани найчастіше одягали білі сорочки, вишиті білими нитками. А жителів Полісся та Волині можна було впізнати завдяки біло-сірим сорочкам, розшитим червоними нитками. У західних регіонах характерною особливістю вишиванок був широкий спектр візерунків і кольору, наприклад, блакитний, який не є традиційним для більшості українських областей; або ж сорочки, вишиті скошеними або поздовжніми смугами тільки на рукавах.

З давніх-давен і до сьогодні українці можуть похвалитися понад сотнею технік виконання вишивки! Таке різноманіття свідчить як про любов прашурів до краси та їх винахідливість, так і про незамінність вишитого одягу на всій території України. Найбільш популярні прийоми: вишивка хрестом та гладдю, бігунок, мережка та ін. Так, у кожному регіоні України є свої традиції вишивання і символізм орнаментів, але незмінним є одне: вишиванка – це частина генетичного коду українця.

Нині ми все частіше звертаємось до джерел народної творчості, до народних традицій, і з радістю усвідомлюємо, що вони сьогодні оновлюються, оживають. Останнім часом українські вишиванки та вишиті речі стають популярнішими за будь-який модний бренд. Ця тенденція охоплює вже не тільки нашу країну, а й сягає далеко за її межі. Українські та іноземні селебрітіз, світові будинки моди (Valentino, D&G та інші) зробили свій вибір на користь українського етнічного одягу, а популярність та актуальність вишиванки була підтверджена авторитетним модним американським журналом Vogue, який назвав українську вишиванку одним з головних трендів.

Сьогодні, як ніколи, вишита сорочка є надважливою річчю, яка пробуджує високі патріотичні почуття в серці кожного з нас. А День вишиванки має особливий сенс, адже зараз українці змушені відстоювати свою національну автентичність і боротися за неї, іноді, навіть, віддаючи свої життя. Так, вишиванка – це символ вільних людей, душевної краси і свободи, наш оберіг! Це наша сучасна зброя проти ворога, символ української нескореності та свободи. Це наша культурна зброя, що об'єднує нас – українців!

В умовах російської агресії та надзвичайної консолідації українського суспільства День вишиванки в Україні буде ще одним приводом заявити, що ми – українці, вільний народ незалежної держави, яка відчайдушно бореться з підступним загарбником. День вишиванки цікавий ще й тим, що не прив'язаний до жодного державного чи релігійного свята, він цілком самодостатній без зайвих нюансів. До нього може долучитися кожен охочий, просто одягнувши вишиванку. Тож і проводити заходи до цього дня варто на радісній ноті та без надмірного пафосу.

Пропонуємо декілька варіантів бібліотечних заходів, які зроблять це свято ще більш близьким та бажаним.

Радимо організувати інформаційно-просвітницькі заходи, метою яких стане популяризація серед користувачів вишитого етнічного одягу, вшанування вишиванки, як своєрідного унікального коду українського етносу.

Доречними будуть: **хода вишиванок, благодійний ярмарок вишиванок на підтримку збройних сил України, фотосесії, флешмоби, парад вишиванок, вуличні акції, майстер-класи, відеопрезентації, пізнавальні години, години цікавого народознавства, челенджі, в тому числі в онлайн форматі, квести, вишивальні панорами, виставки робіт народних умільців, експозиції старовинних вишитих рушників, книжкові виставки тощо.**

Можна звернутися саме до історії вишиванки як українського національного вбрання. В нагоді стануть: **виставка-інсталяція "Вишивана моя Україна", "Вишиванка – душа мого народу", виставка-презентація "Вишиванка – символ Батьківщини, дзеркало народної душі", фотовітрина "Українська стародавня вишивка», свято «Віддзеркалення вкраїнської душі», історичний екскурс «Українська вишиванка – історія і сьогодення», коло патріотів «Вишиванка – символ нескорених», година дослідження «Сорочка-вишиванка від давнини до сучасності», година духовності «Вишиванка – національна святиня», етно-артбук «Вишиванка. Генетичний код нації» та ін. Можна також зупинитися на найбільш цікавих та визначних моментах, пов'язаних з вишиванкою. Зацікавити відвідувачів варто **фотовиставкою "Цікаві факти про вишиванку", фоточеленджем "Вишиті обереги єднання"; доречною може бути етнографічна альтанка "Вишите життя народу", година народознавства "А над світом вишиванка цвіте", намисто фактів "Вишиванкові цікавинки", інформаційна година "Моя вишиванка – душа України, зірка яскрава для дочки і сина" тощо.****

У сьогоденних умовах війни, у нашій боротьбі за свободу та незалежність доречними будуть **акція "Вишиванку одягаємо, Україну прославляємо!" та благодійний мистецький флешмоб "Вишиванка – духовна броня українців".**

Дізнатися про потаємні коди української орнаментальної символіки, яка поглиблює тему космічного буття людини допоможуть **виставка-повідомлення "Вишиванка – національна святиня", книжково-ілюстративна виставка "Вишиванка – український оберіг".** Можна запросити відвідувачів до участі в таких заходах як **етнодень "Українська вишивка – то душа її народу", дівич-вечір "Вишивана сорочка – долі оберіг", година народознавства та екскурс у символіку візерунків "Вишиваний інфокод України", етнолаб "Магічна орнаментологія" та ін. Ознайомити читачів із орнаментальними мотивами української вишивки по окремих регіонах України допоможуть **виставка-вернісаж робіт студії декоративно-прикладного мистецтва "Барвистий світ", експозиція вишиванок "Вишивана моя Україно!",****

фотозона "Барвіста вишиванка", дайджест "Вишиванка в різних регіонах України".

Розширенню знань відвідувачів щодо символізму кольорів у вишивці давніх українців, видів орнаментів та регіонального впливу на різноманіття візерунків сприятимуть народознавча веселка "Долю хрестиком вела...", година спілкування "Нитками вишита любов". Можна запросити читачів на етнококтейль "У рідному краї цвітуть вишиванки", народознавчу палітру "На узорах кольорових сонце виграє" тощо.

Українська вишиванка – це святиня нашого народу, наш родовід і пам'ять, символ добра та любові. Тому слід відноситися до вишивки обережно, з любов'ю та повагою. З цією метою радимо організувати виставки-натхнення "Любов'ю створена краса", "Мамині рушники", фото-ілюстративну виставку "Вишиванки – свято української душі", вернісаж світлин "Мені сорочку мама вишивала", фото флешмоб "До лиця тобі вишиванка", парад вишиванок "У рідному краї цвітуть вишиванки", народознавчі посиденьки "Мати долю вишивала", народознавчу годину "Наші обереги – вишиванки й рушники", народознавчі замальовки "Пісня барв і кольорів", флешмоб "Одягни вишиванку, Україно моя!" та ін.

Не залишать читачів байдужими народознавчий урок "Червоне – то любов, а чорне – то журба", година фольклору "Моя вишиванка – окраса моя", поетичний батл "Квітуха моя Україна" (вірші про вишиванку), арт-година "Вишиванка – одвічний предків талісман", народознавча палітра "Чарівна краса вишиванки" тощо.

Цікаві вікторини, інтелектуальні змагання, мистецькі та спортивні події подобаються відвідувачам будь-якого віку. Тож доречно запропонувати їм бібліомікс "Різнобарвні вишиванки", етнорозваги "Українка-вишиванка", патріотичний квест "Душу одягну у вишиванку", історично-мистецькі випробування "А на тих вишиванках Україна моя!", інтелектуальну гру "Код української вишиванки", майстер-клас "Візерунки для вишиванки", стріт-арт на асфальті "Цвіт вишиванки". мистецьку акцію "Україна вишивана" та ін. Читачі із задоволенням приєднаються до театралізованої естафети "Одягни вишиванку з самого ранку", вишиваного подіуму "Квітуха Україна", імпровізованого показу мод "Вишиванку одягаю – Україну прославляю!", дитячого дефіле "Українсько-вишиване моє батьківське вбрання" тощо.

Бібліотека може ініціювати день вуличної етномузики "Бережи українське – носи вишиванку", танцювальний флешмоб "Моя сорочка-вишиванка", ходу дитячих візочків "Народжені у вишиванці", дитячі велоперегони "Вишивані віражі", легкоатлетичний пробіг "День вишиванки єднає українців", "Я люблю вишиванку" тощо.

В умовах воєнного часу святкування може відбуватися в онлайн форматі. В нагоді стануть книжковий онлайн колаж «Цвіт вишиванки», онлайн презентація "Чарівна краса вишиванки", відеознайомство "Чарівний світ вишивки", відео презентація "Ми – українці! І цим пишаємось!", патріотичний ролик "Вишиванка – наш генетичний код", онлайн подорож етнографічними музеями України "Вишиті перлини", онлайн фотоконкурс "Я по світу іду у вишиванці", "Найкраще фото у вишиванці" та ін.

Пропонуємо познайомитися з деякими матеріалами цієї тематики, розробленими фахівцями КЗ ЗОБД "Юний читач".

Народознавче свято

"Вишиванка – символ Батьківщини, дзеркало народної душі"

Перший ведучий: У нас сьогодні наче вечорниці,
Милують око диво-рушники,
Чудовий спів лунає у світлиці,
Як добре, що є звичаї такі.

Звучить пісня "Ласкаво просимо!"

Другий ведучий: Бузком, півоніями, каштанами квітує зараз українська земля. І саме цієї квітучої пори ми відзначаємо чи не найкрасивіше свято – Всесвітній день вишиванки. Щороку у третій четвер травня трапляється вишиванковий бум. Це свято відзначається у 60 країнах світу.

Перший ведучий: Вишиванка – це наша національна гордість. Вишиванка – це одяг вільних людей. Отже, сьогодні ми вітаємо всіх українців із святом одного з найголовніших символів нашої національної самобутності.

Перший читач: Вічна пісня барв і кольорів,
Неповторна музика натхнення!
Шепіт трав і шелест яворів,
І дзвінкі турботи сьогодення.

Другий читач: Хрестиком покладено в рядки,
Поспліталось, блиснуло веселкою
Ніжність материнської руки
На святому рушникові стежкою.

Третій читач: Дух народу в колір заплете,
Проросте і піснею, і цвітом.
А над світом, гляньте, а над світом
Українська вишивка цвіте!

Звучить пісня "У моєму краї".

Другий ведучий: Ми живемо з вами в Україні, чудовому й благодатному краї. У нас чарівна природа, казкові ліси й загадкові поля, безмежні степи, сині моря, повноводні ріки, цілющі джерела, родючі ґрунти – це наша матінка Земля. Вона жива, вона промовляє до нас живими квітами, повіває прохолодою легкого вітру, співає нам щирі пісні про свою любов до людей, шепоче ніжні слова... Вона жива!

Перший ведучий: Із давніх-давен наші предки знали про це й глибоко шанували ясне Сонце, живу Землю, рідну Матір, святу Берекію, вічне Дерево життя. Адже це все, без чого вони не уявляли свого буття, і тому ставились з глибокою пошаною до них, як до могутніх і святих першооснов усього суцього.

Другий ведучий: Люди любили й шанували все це та вірили, що без цього не було б самого життя, тому складали казки та легенди, повір'я та думи. І, найголовніше, свою любов вони висловлювали в чарівних природних візерунках, якими прикрашали свій одяг, взуття, помешкання, бо здавна в благородній душі українця жила краса й любов до всього земного.

Перший ведучий: Україна – це чарівний і благодатний край, і в ній із сивої давнини живе мудрий і добрий, творчий і натхненний народ.

Другий ведучий: Саме тому, мабуть, наш народ і подарував світові неповторну українську вишивку, за якою нас упізнають в різних куточках світу.

Перший читач: Вишиванка – символ Батьківщини,

Дзеркало народної душі,
В колисанці купані хвилини,
Світло і тривоги у вірші.

Другий читач: Вишиванка – дитинча кирпате,

Що квітки звиває в перепліт,
Материнські ласки, усміх тата,
Прадідів пророчий заповіт.

Перший ведучий: Вишиванка – національна святиня, бо символізує і несе в собі духовне багатство, високу мудрість і традиційний зв'язок багатьох поколінь, що не переривається віками. Вишиванку передають з роду в рід, зберігають як реліквію. Вона символ здоров'я й краси, щасливої долі і родинної пам'яті, любові і вірності.

Другий ведучий: Ідею акції "Всесвітній день вишиванки" у 2006 році запропонувала Леся Воронюк, студентка факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Вона запропонувала одногрупникам та студентам обрати один день і всім разом одягнути вишиванки.

Перший ведучий: Спочатку вишиванки одягнули кілька десятків студентів та кілька викладачів факультету. Та вже протягом наступних років свято розрослося до всеукраїнського рівня, до нього почала долучатися українська діаспора по всьому світу. Прихильники України підхопили флешмоб "Вишиванка єднає українців", акцію

"Народжені у вишиванці" та інші, почали влаштовувати покази мод на зразках українського автентичного народного одягу, організовувати концерти, ходи, виставки, ярмарки.

Другий ведучий: Нині це свято демонструє, що ми відчуваємо себе справжніми українцями та налаштовані на збереження культури, звичаїв й традицій свого народу.

Третій читач: Ми, українці, нація прадавня,
На цій Землі – багато тисяч літ.
Культурою й традиціями славна,
І найбагатший в нас духовний світ.

Перший читач: В нас звичаї свої, неписані закони,
По них пізнає українця вся земля.
Своє світосприймання й заборони
Як і свої ліси, річки й поля...

Другий читач: Свої казки, легенди і повір'я,
Дотепні жарти і слова ясні,
Своя хатина біла і подвір'я,
І неповторні, трепетні пісні.

Третій читач: Усе, що є в нас, в праці здобували,
Пройшли дорогу в світі нелегку.
Та завжди хлібом друзів зустрічали
На вишитому шовком рушнику.

Перший читач: Народ цінує землю цю єдину,
В якій коріння наше з правіків.
Вітчизну любить і свою родину,
Бо тут народжений й життя прожив.

Звучить пісня "Тільки в нас на Україні".

Перший ведучий: Вишивка виникла давно. Мабуть, ми ніколи не зможемо довідатися, хто і коли вперше здогадався втілити в узорний мотив красу рідної природи, свої переживання та відчуття. А чи знаєте ви звідки в українців взявся цей звичай – вишивати собі одяг?

Другий ведучий: Легенда розповідає, що колись давним-давно серед мальовничої природи жили чоловік та жінка. Усе було б добре, та діток у них не було. Нарешті багато років потому у хаті з'явилося двоє дівчаток: одна білявенька з руським волоссячком, а друга – чорнявенька з волоссям чорним, як смола. Збігали роки. Виросли дівчата справжніми красунями, були серцем добрі, усім допомагали, батьків радували та шанували. Припали вони до вподоби двом юнакам за свою вроду, вдачу і працьовитість.

Перший ведучий: Ніщо не віщувало біди, але горе прийшло несподівано. Оселився серед цієї краси страшний Змій. Якось пролітав він над долиною, де дівчата ви-

білювали на сонці полотно, побачив їх і вирішив взяти у полон. Перетворившись на чудового метелика, він сів на травичку, а потім, перелітаючи з квітки на квітку, з кущика на кущик, далі й далі заманював дівчат. Опинилися сестри у непролазних хащах, де ані звір не проходить, ані пташка не пролітає. Метелика враз не стало. Усе почорніло, закрутилося, заревіло. Перед ними став страшний Змій. Схопив дівчат і поніс у своє царство. Плачуть дівчата, а він регоче, реве, болю їм завдає. Бо не любить слуга злого духу, щоб щастя ходило між людьми, щоб добро панувало. Плачуть дівчата і кидають по одній волосині чорного і русявого волосся. Можливо, за цими волосинами їх знайдуть юнаки, і вони повернуться додому.

Другий ведучий І сталося диво-дивне: добрий лісовий дух оживив їх і перетворив на чорні й червоні ниточки. Прилетів Змій у своє царство, замкнув на важкі залізні замки полонянок і ліг відпочивати.

Перший ведучий: Тим часом юнаки дізналися, що дівчат украв Змій, і вирушили в дорогу їх рятувати та з неволі визволяти. Довго йшли вони полями, лісами. Раптом побачили у траві чорні та червоні ниточки. Здогадалися вони, що це дівчата їм слід залишили. Почали змотувати вони нитки у клубочки, та так і підійшли до Змієвого палацу, викликали Змія на бій. Він вилетів розлючений, страшний, із ніздрів вогонь палає. Не було у хлопців зброї, лише ниточки схрестили. І сталося диво: вони перетворились на міцні мечі, що відразу відрубали по дві голови. Розправилися відважні юнаки зі Змієм, і упав палац – лише купка попелу залишилася від нього.

Другий ведучий: Визволили хлопці полонянок й віддали їм решту чорних і червоних ниток. Цими нитками вишили хрестиком дівчата чудо-сорочки. Із вдячністю одягли їх юнаки та ще кращими і сильнішими стали.

Перший ведучий: А дівчата всім своїм рідним теж повишивали сорочки. На візерунках вишиванок були добрі обереги від усього злого, подаровані дівчатам-полонянкам добрим лісовим духом. Відтоді, кажуть старі люди, повелося вишивання. І де в хаті є вишиванки, там рід живе добре і щасливо.

Другий ведучий: Для українця вишиванка – не просто одяг. Це щось дуже особливе: особисте, рідне, святе. Вишивка – як символ, який зберігає його коріння, ідентичність, розуміння себе. Це наша історія: міфологія, релігія, давнє мистецтво наших предків, душа нашого народу. Та більше того, у вишивці зашифровано наш генетичний код.

Перший ведучий: Чим же насамперед є вишиванка для українця: оберегом, святинею, місточком між поколіннями чи красивим елементом одягу? Звернемося до історії вишиванки, основних її етапів, кожен з яких – цікавий факт, який, можливо, відомий не всім. Українська вишивка сягає своїм корінням у сиву давнину. Про це свідчать і результати археологічних розкопок, і свідчення мандрівників і літописців. Приміром, вишивкою, за свідченням Геродота, був прикрашений одяг скіфів. У Черкаській

області було знайдено срібні пляшечки з фігурками чоловіків, одягнених у вишиті сорочки, датовані шостим століттям нашої ери.

Другий ведучий: Арабський мандрівник X ст. у своїх розповідях про русів згадує, що вони носили вишитий одяг. На жаль, пам'ятники української вишивки збереглися тільки за останні кілька століть, але і цього досить, щоб з'ясувати, що це – елементи символіки орнаментів території України періоду неоліту, трипільської культури.

Перший ведучий: Дуже цінувалась вишивка в Київській Русі. Сестра Володимира Мономаха Анна організувала в Андріївському монастирі школу, де дівчата вишивали золотом і сріблом. XVI-XVII століття – епоха українського Відродження, стала найбільшим розквітом вишивки. Вишиванням споконвіку займалися саме жінки, які з покоління в покоління передавали найяскравіші зразки орнаменту, кольору, вишивальну техніку.

Звучить пісня "Два кольори".

Другий ведучий: Можливо, я вас здивую, якщо скажу, що вишиванка вміє розмовляти. Але це насправді так, бо в ній закодовані цілі тексти. Наші предки вміли "читати" вишивку як книгу, тому що кожен символ в орнаменті має своє значення.

Перший ведучий: Символічне значення також має гамма кольорів українських вишиванок. Кожен колір і їх поєднання мають своє особливе значення, яке обов'язково враховують українські вишивальниці.

Другий ведучий: Білий колір символізує енергію, силу, життя, духовну і фізичну чистоту. Цей колір – символ Бога-Отця. Він вважається оберегом, що захищає людину від поганих людей і тяжких думок. Наші предки вважали, що вишиванки з декоративним білим кольором могли носити тільки молоді, незаміжні дівчата. Тому як біла вишивка вважалася символом невинності та берегла дівчат від нещастя та дурного погляду.

Перший ведучий: Чорний колір в Україні не є однозначним символом сумних подій. Чорні вишиванки досить широко поширені серед українців. Вони символізували мудрість і накопичені знання поколінь, тому їх носили літні люди в багатьох регіонах. Крім того, чорний колір символізує землю, родючість, добробут.

Другий ведучий: Червоний – найбільш поширений колір вишивки. Наші предки говорили: "Ця фарба наповнює позитивну життєву енергію". Червоний колір символізує енергію сонця, радість, любов до людини, до життя. Він висловлює стихію Вогню – такий же яскравий, гарячий, зігріваючий. Нерідко червоний колір в орнаменті являв собою кров, яку проливали хоробрі українські воїни в битвах за свій народ.

Перший ведучий: На українських вишиванках поширений також синій колір. Він є символом неба і води. Наші предки вважали його потужним оберегом, який вишлює від недуг та забезпечує душевний спокій.

Другий ведучий: Зелений колір на українських вишиванках вважається жіночим кольором. Він асоціюється з молодістю, красою, безтурботністю і весною. Присутність зеленого кольору у вишивці має оберігати від природних стихій.

Перший ведучий: Жовтий і золотистий кольори – це сонячне світло і багатство. Цей колір є символом меду і пшениці, благополуччя, достатку, багатства і радості. Вважається, що вишиванки з золотим і жовтим орнаментом допомагають привнести у життя матеріальний достаток.

Другий читач: Сорочку-вишиванку до самого світанку
Вишивала дівчина в сиву давнину.
Схрещувались ниточки, розквітали квіточки:
Ружі та барвінок, вздовж по полотну.

Третій читач: Вишивала з піснею яблука барвисті.
Чи на дворі дощ був, чи холодний сніг.
Вишивала ружу та вклала душу,
Щоб на довгі роки вийшов оберіг.

Перший читач: Барви кольорові: зелень – то діброви,
Молодість, надія, злагода і мир;
Жовтий – то колосся й плодовита осінь,
І ласкаве сонце, що встає з-за гір.

Другий читач: Синії стежини – то морські глибини,
До людей довіра й безкінечність вся.
Ну а чорний килим – туга по загиблیم,
Що за землю рідну віддали життя.

Третій читач: Хрестики червоні – то калини грона,
І вогонь гарячий, і пролита кров,
Але ще й родина, Ненька-Україна,
І родинне щастя, і вічна любов.

Перший читач: Я візьму льон білий, нехай рух несмілий,
Але ж вишить спробую сорочку таку.
Ниточка до ниточки, квіточка до квіточки,
Щоб нащадки згадували на довгій віку.

Звучить пісня "Мамина сорочка".

Другий ведучий: Кожен регіон України має свої особливості вишиванок. Вони відрізняються фасонами, кольором, способом вишивання, орнаментом і візерунками.

Перший ведучий: Але, зокрема, у бойківської вишивки більше, ніж у вишивці інших регіонів, збереглися елементи стародавніх східнослов'янських орнаментів. У цій вишивці є всі основні риси, характерні для української вишивки в цілому. Ці риси стосуються мотивів орнаментів, композицій і колориту. Типовим для бойківського національного одягу є прикрашання орнаментами зібраних складок. Так, у бойківських со-

рочках вишивали нагрудну частину, рукави, а також вставки. При цьому нерідко поєднували різні техніки.

Другий ведучий: Легко також впізнати Борщівську вишиванку з Тернопільської області. Саме тут майстрині вигадали свій особливий тип вишивання – декорування рукавів сорочок дуже щільною вишивкою чорними нитками. Чорний колір на борщівських вишиванках став переважати не просто так. Існує легенда, що під час татарського набігу загинули всі місцеві чоловіки, тож жінки з навколишніх сіл заприсяглися впродовж семи поколінь вишивати тільки чорні сорочки.

Перший ведучий: На противагу цьому стилю існує вишивка "білим по білому". Ця надзвичайно тонка вишивка була поширена серед європейської знаті і української шляхти, яка носила вишиту таким чином нижню білизну і натільні сорочки. Вишивка "білим по білому" – це художній прийом, в якому рельєфний візерунок вишивки створює гру світла. На виході майстри отримують дуже тонку унікальну роботу.

Другий ведучий: Запорізька вишиванка – це відома на всю Україну чоловіча, так звана чумацька сорочка, де вишивкою оздоблювався лише комір. Запорізька вишиванка відрізняється широкими рукавами. Цікаво, що такий рукав служив своєрідним прапором для подачі сигналу при переправі через дніпровські пороги. Чумацькі сорочки завжди добірно вишивалися. Комір здебільшого – лиштвою, пазуха – вирізуванням, а рукава – вирізуванням з лиштвою.

Звучить пісня "Україна-вишиванка".

Перший ведучий: Орнаменти вишивок за мотивами прийнято поділяти на три групи: геометричні, рослинні та зображення тварин. Геометричні (абстрактні) орнаменти властиві всій слов'янській міфології. Вони дуже прості: кружечки, трикутники, ромби, зигзаги, лінії, хрести (прості й подвійні). На їхній основі в народній вишивці широко використовуються такі мотиви, як "баранячі роги", "кучері", "кудряві", "гребіні" тощо. Під час створення вишиванки майстрині враховували значення орнаменту: ромб – символ родючості, поліпшення добробуту сім'ї; квадрат – баланс, гармонія, удача і порядок; хрест – захист від темних сил, гармонія і духовне просвітлення; спіраль – циклічність часу, символ змін; сварги (нагадують половину цифри 8) – сила духу; восьмикутна зірка – символ возз'єднання чоловічого і жіночого, посилює інтуїцію. Саме у Запорізькій області використовували всі основні геометричні фігури та їхні поєднання: кола (символи сонця), в середині яких розміщуються розетки, складені з ромбів; ромби могли бути однією фігурою та поділені на частини, також з крапками по середині.

Другий ведучий: В основі рослинного орнаменту лежить прагнення перенести у вишивку красу природи. В українській вишивці часто використовують такі мотиви, як "виноград", "хміль", "дубове листя", "барвінок" тощо. Деякі з них несуть на собі відбиток стародавніх символічних уявлень народу.

Перший ведучий: Дуб і калина – мотиви, що найчастіше зустрічаються на парубочих сорочках і поєднують у собі символи сили і краси, але сили не звичайної, а краси невмирущої. Про калину відомо як про кущ роду. Вона символізує безсмертя роду і довголіття сім'ї. Отже, хлопці й молоді чоловіки, одягаючи сорочку, оздоблену таким орнаментом, мали на собі чудодійний оберіг життєдайної сили свого роду.

Другий ведучий: Символіка винограду розкриває нам радість і красу створення сім'ї. Мотив винограду бачимо на жіночих та чоловічих сорочках Київщини, Полтавщини.

Перший ведучий: Із давніх-давен в Україні святили мак і ним обсівали людей і худобу, бо вірили, що мак має чарівну силу, яка захищає від усякого зла. Ніжна тріпетна квітка несе в собі незнищенну пам'ять роду.

Другий ведучий: Таємницю життя приховує в собі й квітка лілії. В легендах квітка лілії – то символ дівочих чарів, чистоти.

Перший ведучий: У вишивках зооморфних (тваринних) орнаментів зображуються такі тварини як кінь, заєць, риба, жаби; із птахів – півень, сова, голуб, зозуля; із комах – муха, метелик, павук, летючі жуки. В багатьох випадках зооморфні орнаменти є своєрідним, властивим саме цій вишивальниці, зображенням, в якому відбивається її індивідуальне бачення узору.

Другий ведучий: У подібних орнаментах виступають у різноманітних, навіть, химерних сплетеннях (однак із збереженням традиційних вимог до композиції) заячі та вовчі зуби, волове око, коропова луска, баранячі роги тощо.

Перший ведучий: Орнаментальні мотиви вишивальниці створюють комплекс образів, джерелом виникнення яких є реальний навколишній світ. Завдяки витонченим асоціаціям і багатій фантазії образи їх вишивок поєднують нас з природою, занурюють у світ поезії, фольклору, наводять до глибин народного мистецтва й народної мудрості. Їх творчість – це яскраве свідчення професійного переосмислення народної традиції в сучасній інтерпретації, вагомий крок до розвитку новітньої концепції в національному декоративно-вжитковому мистецтві. Згідно з повір'ями, чоловікам краще носити вишиванку з геометричним візерунками, а жінкам – із зображеннями рослин, трав і квітів.

Другий ведучий: Зараз є, навіть, можливість зашифрувати слова, назви міст та власне ім'я у схему українського орнаменту, який нагадує QR-код. Кожна літера – це вишитий символ, кожен символ – це потужний оберіг. Абетку символів та їх тлумачення описав у своїй книзі Володимир Підгірняк, дослідник української писанки та вишивки.

Звучить пісня "Одна калина".

Перший ведучий: Вишиванки завжди були нашим національним символом, нашою гордістю та автентичною ознакою. Тарас Шевченко завжди цікавився особливостями одягу, замальовував його крій, оздоблення, характерні деталі. Не випадково у

своїх живописних творах він намагався звернути увагу глядача то на вишиту сорочку в портреті Василя Кочубея, то на вишитий прозорий рукав, прикрашений білим шитвом, в портреті Марії Максимович, любовно випишував орнамент червоної вишивки на сорочці матері в акварелі "Марія". Речі, які дійшли до нашого часу й пов'язані з ім'ям Великого Кобзаря, викликають особливий інтерес. Так, за переказами жінки-кріпачки в Сокиринцях вишили за малюнками Шевченка блузу й хусточку.

Другий ведучий: За волинсько-подільськими мотивами вишивали старші доньки Олени Пчілки – Леся Українка та Ольга Кривинюк. Вперше відвідавши в Каневі могилу Великого Кобзаря, Леся Українка поклала на неї власноруч вишитий рушник.

Перший ведучий: Іван Франко першим поєднав українську вишиванку із буденним одягом. Саме він стильно скомбінував вишиту сорочку з європейським костюмом, чим започаткував своєрідну моду. Сучасники згадували: "Де б він не з'являвся, неодмінно привертав увагу своїм піджаком та вишиваною сорочкою поміж пишних комірців та краваток".

Другий ведучий: Перший бум на вишиванку відбувся у 1876 році, коли Олена Пчілка випустила альбом з українськими вишиванками. Цей альбом зробив справжній фурор у модних колах Європи та викликав хвилю цікавості до національного вбрання українців. Українські орнаменти зачарували тамтешніх модниць, а в самій Україні розпочалися перші наукові дослідження вишивки.

Перший ведучий: До слова, Микита Хрущов мав колекцію чудового українського вбрання та залюбки одягав його. За ним цей звичай почала повторювати партійна еліта. А ще відома історія про американського фермера Рокуела Гарста, який пропонував Хрущову за вишиванку елітного коня.

Другий ведучий: Нині вишиванка переживає піднесення і відродження, адже українці згуртувалися так, як ніколи, з любов'ю підтримуючи власні традиції. Елементи української вишивки все частіше використовуються в дизайні одягу, і не лише українці – навіть голлівудські красуні залюбки одягають ніжне вишите вбрання. Тепер носити вишиванку стало не тільки патріотично, а й модно та ексклюзивно.

Перший ведучий: Одяг з українською вишивкою в найрізноманітніших варіантах демонструють уже і на модних подіумах. Багато відомих українських дизайнерів вдало "обігрують" наш традиційний одяг і презентують вишиванку і на Батьківщині, і у світі. Американський журнал мод "Vogue" назвав українську вишиванку одним з головних сучасних трендів. Такий успіх вишиванки видання пояснює появою модельєра Віти Кін, котра активно використовує традиційні українські орнаменти і візерунки в оформленні своїх уборів.

Другий ведучий: Національний етноколот України надихає закордонних дизайнерів створювати все нові й нові варіанти інтерпретацій традиційних українських візерунків. Зараз елементи української вишиванки використовують у своїх колекціях

визнані у світі модельєри та будинки моди: Жан-Поль Готьє, Джон Гальяно, Gucci, Valentino, Dolce & Gabbana.

Перший ведучий: Орнаменти з вишивки з кожним днем стають все більш популярними. Сьогодні їх втілюють не лише на сорочках, але й на будь-якому сучасному вбранні. Привабливо виглядають, зокрема, орнаментовані чохла для смартфонів та планшетів. До речі, візерунок може бути не тільки надрукованим, а й вишитим насправді: вишивку виконують нитками на сітчастій заготовці.

Другий ведучий: Трендом №1 серед української молоді сьогодні стали патріотичні татуювання.

Перший ведучий: А ще останнім часом в українців з'явився новий тренд – автовишиванки. Замовлення на них надходять і з інших країн: Німеччини, Австралії, Нової Зеландії.

Другий ведучий: Ми могли б ще дуже багато і довго розповісти про цей прекрасний вид мистецтва, але наше свято наближається до завершення. Ми повинні пам'ятати, що народна вишивка – це мистецтво, яке постійно розвивається. Це величезне багатство, створене протягом віків тисячами безіменних талановитих народних майстринь. А наше завдання – не розгубити його, передати це живе іскристе диво наступним поколінням.

Другий читач: А я іду по світу в вишиванці.

Встає над світом щире сонце вранці

І землю гріє променем ясним.

А я іду по світу в вишиванці.

Я – українець! І горджуся цим.

Третій читач: В нас обереги вишивають здавна.

Така традиція в народі прижилась.

Вона прадавня, вічна й дуже славна.

В культурі й до сьогодні збереглась.

Перший читач: Ані вікам, ні моді не здолати...

Вона в людському серці і в душі.

У ній любові, мрій, надій багато

І ти традиції забути не спіши.

Перший ведучий: Тож хай у ваших оселях розквітне калина, оживуть птахи й квіти на полотнах! Ми з вами усі – українці, яких об'єднує у велику родину любов до рідної землі, до пісні, до вишивки. Вишиванка – наш символ віри, надії, любові. Символ сміливості, боротьби та перемог. Одягайте свої вишиванки, і нехай увесь світ побачить, якою прекрасною є наша Україна та її символи! Пам'ятайте, що ми – Українці, й зможемо все!

Другий ведучий: Вишиванка – духовна броня українців. У День вишиванки ми бажаємо миру і злагоди в ваших будинках і серцях. Нехай ваш патріотизм допомагає захищати Україну та робити її цілісною, успішною. Захистимо своє!

Другий читач: Мереживом виткане наше життя,
Душею свій час відчуваєш.
І буде настільки цікавим буття,
Які в нього ниті вплітаєш.

Третій читач: Нехай слова і пісні милозвучні
Для вас лунають знов і знов,
Хай будуть в серці нерозлучні
Добро, надія, віра і любов!

Перший читач: Хай вам сміється доля журавлина,
Поля розлогі колосом цвітуть,
Нехай червоні ягоди калини
На вишиванках осявають путь.

Звучить пісня "Україна - це я".

Пропонуємо вашій увазі кілька творчих завдань та інтерактивних вправ.

"Знавці фольклору"

1. Відгадай загадку

1. Чорні хрестики й червоні
Вишивала мати доні.
Ще й у цей час примовляла –
Доні долю закликала:

Щоби щастя було море,
Щоб не знала рідна горя.
Вишивала аж до ранку
Мати дочці... (вишиванку)

2. Мочили, колотили,
Рвали, крутили,

Узор вишивали,
На свято одягали. (сорочка-вишиванка)

3. Говорить доріжка –
Два вишитих кінця:

Помийся хоч трішки,
Бруд вимий з лица. (рушник)

4. Кінь сталений, хвіст льняний. Що це? (голка та нитка)

5. Хлопчик маленький у землю ввійшов,
синій капелюх там знайшов. Що це? (льон)

6. Кругла гора, що не крок, то нора. Що це? (наперсток)

2. Поєднай частини прислів'їв, приказок про вишиванку

1. У кого мати рідненька, у того сорочка... (біленька й голівка гладенька).
2. Немає нічого, окрім сорочки, в якій... (мати народила).
3. Не лінуйся, дівонько, рушники вишивати – буде чим ... (гостей шанувати).
4. Хата без рушників, що оселя... (без дітей).
5. Як неділя, то й сорочка... (біла).
6. Бідний на сорочку старається, а багатий і... (кожуха цурається).
7. Хочеш сорочку мати – не треба... (дрімати).

Етноперегони "Оберіть правильну відповідь"

1. Таємниці вишиванки

1. Хто першими почали носити вишиванку? (сармати, скіфи, кіммерійці);
2. Що таке льоля? (перша сорочка для дівчинки, сорочка з льону, перша сорочка для хлопчика);
3. З чого вишивали першу сорочку для дівчинки? (з рукава маминої сорочки, з нового полотна, з рушника, на який клали немовля);
4. Було принципово важливим, щоб на зворотному боці вишитої сорочки не було вузликів. Чому так вважалось? (вузлики можуть стати причинами самотності в житті людини, вузлики можуть стати причинами помилок і нещастя в житті людини, вузлики можуть стати причинами хвороб в житті людини);
5. Виберіть неіснуючий спосіб вишивання. (заволоч, мережка, поволоч);
6. Якщо чумак повертався додому з походу в брудній вишиванці, що це значило? (що похід був важким, що в колективі його не поважають, і він виконував усю брудну роботу; що він був вірним своїй дружині).

2. "Вишиванок світ барвистий"

1. Колір сорочки та узору має своє значення. Білий – символ світла і чистоти; червоний – любов, кров, вогонь; синій – колір води, неба, жовтий – символ сонця колір радості та надії. Але був колір, до якого наші прадіди ставилися по різному: в одних регіонах його вважали кольором смерті, тож або не вишивали на сорочках взагалі, або таку сорочку носили лише у поважному віці; в інших регіонах, навпаки, асоціювали цей колір із землею, а значить щедрим врожаєм і багатством. Про який колір йдеться? (коричневий, чорний, фіолетовий);
2. Якого кольору вишивані сорочки одягали жінки середнього та похилого віку, які вже не планували мати дітей? Цей колір також носили дівчатка, яким було ще далеко до заміжжя. (зелений, синій, червоний);
3. Якими візерунками новонародженій дівчинці вишивали сорочку, як символ землі – родючості? (коричневим, чорним, зеленим);

4. Яку нитку додавали у вишиванки козаків? (цупку мотузку як символ сили й нездоланності, золоту та срібну, чорну на знак журби за незалежністю українського народу);

5. Який орнамент, як вважається, однаково підходить всім: і дорослим, і дітям? Він символізує сонце, образ Творця, єдиного духовного початку всього живого. (ріжок місяця, сонячне коло, восьмикутна зірка).

3. "Далі, далі, далі"

1. Який колір вишиванки найпопулярніший? (*білий*);

2. Яка найпопулярніша вишивальна техніка? (*хрестик*);

3. Які мотиви орнаменту використовувалися найчастіше? (*рослинні, геометричні, зооморфні*);

4. Який письменник став законодавцем моди та почав носити вишиванку зі звичайним піджаком? (*Іван Франко*);

5. В якому році вперше почали відзначати день вишиванки? (*у 2006 році*);

6. Коли відбулася перша вишиванкова хода? (*у 2008 році*);

7. Які всесвітньо відомі дизайнери використовують фрагменти української вишивки під час створення одягу? (*Gucci, Valentino, Dolce&Gabbana, Джон Гальяно та Жан-Поль Гот'є*);

Який мурал намалював на київському будинку австралійський художник Гвідо ван Хелтен? Чим він цікавий? (*дівчину у вишиванці. Висота муралу – 43 м. Це найбільший твір художника в Європі*).

Етнотайм "Мандруємо регіонами"

1. "Вишивана моя Україна"

Ведуча: У кожному регіоні нашої країни жила певна етнічна група, яка мала притаманні своїй місцевості візерунки та традиції. За вишиванкою можна було визначити статус та походження її власника. На окремих картках розміщені фрагменти вишивок. Кожна вишиванка з візерунком належить до певного регіону. Ваше завдання – знайти відповідний опис до вишивки та поєднати їх.

Картка 1 (Вінницька область)

У цій місцевості не обмежувались у кольоровій гамі. На кожній сорочці можна зустріти колір, який веде, тобто переважаючий у візерунках. Тут майстерно поєднували ледь не всі техніки виконання та стилі відображення елементів: низь, хрестик, вишивка розписом, настилання, вирізування; різноманітні види мережок. Контурними

швами обрамляли та з'єднували окремі орнаменти композиції.

Картка 2 (Волинська область)

Цим сорочкам притаманні чіткі, геометричні візерунки, а простота виконаної композиції додає вишиванкам вишуканості. На біло-сірому полотні вишивають червоною ниткою. Рослинним мотивам надають перевагу на півдні області.

Картка 3 (Закарпатська область)

Тут народ не обмежував себе у виборі кольорів. Та найпоширенішими все ж були червона та чорна барви. Вишивали зигзагоподібної форми так звані "каракулі", або ж кривулі. Сорочку цього регіону можна зустріти як вишиту лише білими нитками, так і багатоколірну.

Картка 4 (Донецька область)

Тепла гама кольорів вирізняє цю вишивку серед інших. В ній багато сонця, більше червоного, ніж чорного. Орнаменти яскраві, чорно-червоні на світлому (білому) тлі. Якщо були рослинні мотиви – то це пишні квіти, цілі букети і дерева. Кольори ниток, якими вишивали жіночі й чоловічі сорочки – традиційно червоний, чорний і білий.

Картка 5 (Полтавська область)

Для цього регіону характерна ніжна кольорова гама, пастельні тони. Найчастіше це вишивання білим по білому геометричних орнаментів, а також поєднання їх з рослинними. Кажуть, саме ця вишивка є найскладнішою серед всіх українських вишивок. Широко використовувалась тут техніка лічильної гладі. Наприклад, жіночу вишиванку можна впізнати за дуже багатим, складним, та, водночас, ніжним за кольорами оздобленням.

Картка 6 (Запорізька область)

Сорочку у цьому регіоні виконували у червоно-чорних тонах, з домінантою червоного. Візерунки були прості – великі та геометричні. Зазвичай на вишиванках красувались рослинні мотиви – квіти, калина та інше.

2. "У рідному краю цвітуть вишиванки"

Ведуча: Здавна сорочці приписували магічну силу. Вона була оберегом, захисницею здоров'я. Узори вишивок були не лише простими прикрасами, але і оберегами, які захищали від злих духів, хвороб, різних напастей. Майстрині до своєї роботи підходили творчо. Для оздоблення виробів використовували різні мотиви. А які саме мотиви? Що вишивають на сорочках та що означають ці символи, ви повинні відгадати та поєднати відповідні картки.

Картка 1 (Калина)

Дерево нашого українського народу. Червоні ягоди цієї рослини стали символом крові та невмирущого роду. Ця рослина – символ духовного життя жінки: її дівочтво, любов та краса, заміжжя, радість і горе.

Картка 2 (Барвінок)

Ця квітка – символ молодості, активності та розвитку; вічності буття і життєвої сили, провісник весни. Ця квітка прикрашає весільні рушники. А ще вона є обов'язковим елементом весільного віночка молодої в багатьох регіонах України як символ вічного кохання.

Картка 3 (Мак)

Ця квітка символізує красу та молодість жінки. Ніжна квітка несе в собі пам'ять народу. Дівчата, в сім'ях яких були загиблі, вишивали узори цієї квітки на сорочках, присягаючи зберегти й продовжити свій рід.

Картка 4 (Лілея)

Ця квітка приховує в собі таємницю життя. В легендах вона є символом дівочих чарів, чистоти та цноти. Вважалося, що вишивання цієї квітки допоможе розгадати таємницю тих чарів. Давні слов'яни вважали її важливим оберегом під час подорожей. Отже, ці вишиті квіти – уособлення цнотливості, любові, оберіг від усього лихого.

Картка 5 (Виноград)

Символіка цієї рослини розкриває нам радість і красу створення сім'ї. Вишита рослина – це життєва нива, на якій чоловік є сіячем, а жінка має обов'язок рости й плекати дерево їхнього роду.

Картка 6 (Чорнобривці)

Ці квіти – символ материнської любові та захисту. Мати вишивала їх і на першій дитячій сорочці, і на рушниках, що давала синам в далеку дорогу. Квіти уособлюють прагнення матері захистити своє дитя. Також цей еле-

мент зустрічається і на весільних рушниках – несе оберегову функцію захисту молодії родини.

3. "Хрестиком покладено в рядки..."

Ведуча: Геометричні або абстрактні орнаменти властиві всій слов'янській міфології. Під час створення вишиванки майстрині враховували значення орнаменту. Ваше завдання – поєднати символи, зображені на малюнку з їхнім описом.

Картка 1 (Ромб)

Символ родючості, поліпшення добробуту сім'ї.

Картка 2 (Квадрат)

Баланс, гармонія, удача і порядок.

Картка 3 (Хрест)

Захист від темних сил, гармонія і духовне просвітлення.

Картка 4 (Спіраль)

Циклічність часу, символ змін.

Картка 5 (Сварги)

Сила духу.

Картка 6 (Восьмикутна зірка)

Символ возз'єднання чоловічого і жіночого, посилює інтуїцію.

4. "Етнокод твого імені"

Ведуча: А чи відомо вам, що у вишиванці можна закодувати імена. Кожна літера - це вишитий символ, кожен символ - це потужний оберіг. Спробуйте знайти своє закодоване ім'я за посиланням:

<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.481751588650309&type=1&l=8a329951e7>

Енговікторина "Так чи ні?"

1. Першу школу вишивки в Київській Русі було створено ще в XI столітті. (**Так.** Її заснувала Анна, сестра Володимира Мономаха. У цій школі дівчата опановували мистецтво гаптування золотом і сріблом);

2. За малюнками Тараса Шевченка були вишиті блуза та хусточка. (**Так.** Тарас Шевченко завжди цікавився особливостями одягу, замальовував свій крій, оздоблення, характерні деталі. Не випадково у своїх живописних творах він намагався звернути увагу глядача то на вишиту сорочку в портреті Василя Кочубея, то на вишитий прозорий рукав, прикрашений білим шитвом, в портреті Марії Максимович, то любовно виписував орнамент червоної вишивки на сорочці матері в акварелі "Марія");

Речі, які дійшли до нашого часу й пов'язані з ім'ям Великого Кобзаря, викликають особливий інтерес. За переказами, жінки-кріпачки в Сокиринцях вишили за малюнками Шевченка блузу й хусточку.

3. Леся Українка та її сестра Ольга Кривинюк у 1877 році видали альбом орнаментів Полісся. (**Ні.** Старші доньки Олени Пчілки – Леся Українка та Ольга Кривинюк справді вишивали за волинсько-подільськими мотивами. В Київському літературно-меморіальному музеї Лесі Українки зберігаються клатки полотна з родини Косачів із зразками вишивки рідного краю. Одна з Лесиних вишитих сорочок експонується у Волинському краєзнавчому музеї. Поетеса, вперше відвідавши в Каневі могилу Великого Кобзаря, поклала на неї власноруч вишитий рушник. Проте, саме Олена Пчілка звернула увагу на самотність і красу вишивки й уперше в Україні видала альбом орнаментів Полісся, що вийшов друком 1877 року);

4. Першим ведучим, який з'явився у прямому ефірі у вишиванці, став Андрій Шевченко. В такому вигляді він у 2006 році відкрив акцію "Всесвітній день вишиванки". (**Ні.** У 2006 році Леся Воронюк, студентка факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, запропонувала ідею акції "Всесвітній день вишиванки": обрати один день і всім разом одягнути вишиванки. А Андрій Шевченко з'явився у вишиванці в прямому ефірі 21 листопада 2004 року під час відкриття телемарафону "Ніч виборів" на "5 каналі". Згодом таку тенденцію підтримали й інші);

5. Традиційною та найбільш популярною вишивкою в Україні є вишивка хрестиком. (**Не зовсім так.** Вишивка хрестиком дійсно є найбільш популярною, але прийшла вона в Україну з Європи тільки в XIX столітті, завдяки компанії Brocard, яка використовувала рекламні упаковки із зображенням схем-вишивок для своєї парфумерії).

Музична вікторина "Вишиванкова семиотка"

Командне змагання. Ведуча пропонує дітям прослухати мелодію пісні (без слів) та відгадати назву пісні. Додатковий бал присуджується команді, якщо учасники заспівають пісню разом.

- Мелодія 1. "Вишиванка" (слова М. Сома, музика О. Сандлера);
Мелодія 2. "Рідна мати моя" (слова А. Малишка, музика П. Майбороди);
Мелодія 3. "Україна-вишиванка" (слова П. Мага, музика О. Харітонова);
Мелодія 4. "Матусина вишиванка" (слова Л. Пікас, музика М. Шевченка);
Мелодія 5. "Україна – це ти" (слова Т. Кароль та М. Бровченко, музика Т. Кароль)
Мелодія 6. "Одна калина" (слова В. Куровського, музика Р. Квінти)

Бібліографія:

Книги

- Бєбешко, Л. Вишивальні традиції України / Л. Бєбешко. – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного дозвілля», 2021. – 150 с. : іл.
- Бєбешко, Л. Українська вишиванка і мальовничі узори, мотиви, схеми краю / Л. Бєбешко. – Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. – 128 с. : іл.
- Васіна, З. Український літопис вбрання / З. Васіна. – К. : Мистецтво, 2005. – 445 с. : іл. – (Бібліотечна серія).
- Кара-Васильєва, Т. Українська вишивка / Т. Кара-Васильєва. – Київ : Либідь, 2005. – : іл. – (Бібліотечна серія).
- Косміна, О. Українське народне вбрання / О. Косміна. – Київ : Балтія-Друк, 2017. – 64 с. : іл.
- Українська вишивка : мистецтво вишивки, таємниця кольору, мова орнаменту. – Тернопіль : Українська вишивка, 2015. – 96 с. : іл. – (Золота колекція).

Статті з періодичних видань

- Вертіль, О. Червоний – то любов, а білий – чистота / О. Вертіль // Урядовий кур'єр. – 2021. – 26 червня. – С. 7.
- Всесвітньому дню вишиванки – 15 років : [Підбірка статей і фото] // Голос України. – 2021. – № 92. – 20 травня. – С. 1,18.
- Красоткіна, Н. Свято української вишиванки / Н. Красоткіна // Початкова школа. – 2019. – № 5. – С. 55-58.
- Особливості національного вбрання // Розкажіть онуку. – 2019. - №1. – С. 1- 47.
- Половинник, К. "Українські вишиванки – наче райдуги світанки" / К. Половинник // Шкільний бібліотекар. – 2019. – № 3. – С. 22-27.
- Традиційний одяг // Шкільна бібліотека. – 2021. – №4. – С. 60.
- Чечель, Л. Дев'ять метрів вишитої історії / Л. Чечель // Україна молода. – 2019. – №8. – 23 січня. – С. 10.
- Щербина, О. Вишиванка – символ України / О. Щербина // Позакласний час. – 2019. – № 4. – С. 24-25.

Інтернет-ресурси:

Виховна година до Дня вишиванки. Як організувати цікаве та оригінальне святкування <https://deponms.carpathia.gov.ua/news/>

Всесвітній день вишиванки <https://dasu.gov.ua/>

День вишиванки <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

День вишиванки в Україні: традиції та особливості свята
<https://school40.zp.ua/content/>

День Вишиванки <https://uvnev.de/uk/embroidery-day/>

Матеріали до Дня української вишиванки
<https://naurok.com.ua/calendar/may/den-ukra-nsko-vishivanki>

День вишиванки – день незламності українського духу!
<https://pon.org.ua/novyny/10347-den-vyshyvanky-den-nezlamnosti-ukrainskogo-dukhu.html>

День вишиванки: цікаві традиції, факти та значення для українського народу
<https://visitukraine.today/uk/blog/>

День вишиванки: десять цікавих фактів про українську вишивку
<https://www.bbc.com/>

Матеріали до Дня української вишиванки <https://naurok.com.ua/>

Сім відео для дітей про вишиванку
<https://osvitanova.com.ua/posts/3851-7-video-dlia-ditei-pro-vyshyvanku>

Творчі завдання для дітей на День вишиванки <https://osvita.ua/school/nus/82551/>

Творчі ідеї на День вишиванки для дітей
<https://www.yuzhbud.news/tvorchi-idei-na-den-vyshyvanky-dlia-ditei/>

Тест-гра: На скільки ти вишиванкознавець?
<https://yuzhkanews.city/tests/145308/test-gra-na-skilki-ti-vishivankoznavec>

**Комунальний заклад "Запорізька обласна
бібліотека для дітей "Юний читач"
Запорізької обласної ради**

69006

м. Запоріжжя,

вул. В. Лобановського, 14

Телефони: (061) 236-85-62

236-85-63

236-86-27

236-86-49

Електронна пошта: zobd@ukr.net

Сайт: <http://zobd.zp.ua>